

Aneta Łojek

Instytut Geografii
Pomorska Akademia Pedagogiczna
Słupsk

ANALIZA RUCHU TURYSTYCZNEGO MIEJSCOWOŚCI LETNISKOWEJ NA PRZYKŁADZIE JASTRZĘBIEJ GÓRY W ŚWIETLE BADAŃ ANKIETOWYCH

Wstęp

Przełom gospodarczo-polityczny w Polsce na początku lat dziewięćdziesiątych wpłynął w istotny sposób również na charakter wypoczynku ludności. Stopień rozwoju cywilizacji, pogoń za pracą i pieniędzmi oraz możliwości ekonomiczne ludności wywołały potrzebę efektywnego organizowania i wykorzystywania czasu przeznaczanego na relaks. Jednym ze sposobów wypoczynku stały się wyjazdy turystyczne do innych miejscowości, atrakcyjnych z punktu widzenia fizjograficznego, historycznego czy etnograficznego. Rozwój turystyki w pasie nizin nadmorskich został zapoczątkowany przez walory określane mianem „3 S” (sun-sand-sea, czyli słońce-piaszek-morze), do których w późniejszym etapie dołączono zagospodarowanie turystyczne i infrastrukturę komunalną.

1. Środowisko przyrodnicze i walory turystyczne Jastrzębiej Góry

Jastrzębia Góra jest miejscowością letniskową, położoną w najdalej na północ wysuniętej części polskiego wybrzeża. Powierzchnia Jastrzębiej Góry wynosi 315 ha. Miejscowość leży częściowo w granicy Nadmorskiego Parku Krajobrazowego. Według podziału administracyjnego stopnia podstawowego Jastrzębia Góra należy od 1973 roku do gminy Władysławowo, której cały obszar ma status miasta. Jastrzębia Góra położona jest 10 km w kierunku zachodnim od siedziby gminy Władysławowo, wzdłuż drogi kołowej łączącej Karwie z Władysławowem. Według fizycznogeograficznej regionalizacji Polski J. Kondrackiego (1998) Jastrzębia Góra leży w północnej części Pobrzeży Południowobałtyckich. Stanowi tym samym fragment makroregionu Pobrzeża Gdańskiego, leżącego w obrębie mezoregionu Pobrzeża Kaszubskiego. Pobrzeże to położone jest po zachodniej stronie Zatoki Gdańskiej, od

Władysławowa po Gdańsk. Według B. Augustowskiego (1984) Jastrzębią Górę zalicza się do mikroregionu Kępy Swarzewskiej.

Specyficzne położenie Jastrzębiej Góry sprawia, że obszar ten odwiedzany jest nie tylko w sezonie letnim, ale również w pozostałych miesiącach. Walory wypoczynkowe Jastrzębiej Góry wynikają z jej położenia na skraju wysoczyzny, urozmaiconej rzeźby terenu z wysokim, 30-metrowym brzegiem klifowym oraz piaszczystej plaży. Bezpośrednie sąsiedztwo Bałtyku kształtuje specyficzny bioklimat wybrzeża morskiego, który charakteryzuje się intensywnym dopływem promieni słonecznych, zwiększonych przez promieniowanie odbite od wody, występowaniem bryzy morskiej oraz dużą wilgotnością powietrza, bogatego w związki jodu i chloru sodu (Krzymowska-Kostrowicka 1997). Można więc sądzić, że bioklimat jest czynnikiem leczniczym (talasoterapia), związanym z oddziaływaniem jodu (w leczeniu chorób tarczycy) oraz soli. Pozytywne oddziaływanie na organizm ludzki ma także otaczający od północy bór sosnowy, który hamuje siłę wiatrów północnych oraz wydziela bakteriobójcze fitoncydy (Wiluś 1988).

Walory przyrodnicze, rekreacyjne i kulturowe omawianego terenu zadecydowały o utworzeniu Nadmorskiego Parku Krajobrazowego oraz znajdującego się na jego terenie rezerwatu krajobrazowego Przylądek Rozewie. Zaprojektowane są tu inne rezerваты, m.in. Lisi Jar, Rosettowe Buki oraz użytek ekologiczny Żarnowczyska.

Nadmorski Park Krajobrazowy obejmuje swoim zasięgiem Mierzeję Helską i pas nadmorski do rzeki Piaśnicy oraz część Zatoki Puckiej (Sikora 1978). Istotne znaczenie dla atrakcyjności Jastrzębiej Góry ma rezerwat Przylądek Rozewie. Położony jest on w północnej strefie krawędziowej Kępy Swarzewskiej. Przedmiotem ochrony jest klif porośnięty żyzną buczyną pomorską *Melico-Fagetum* i kwaśną buczyną niżową *Lazulo pilosae-Fagetum*. Klif ten porasta ponad 100-letni drzewostan, w którym znajdują się pojedyncze drzewa, zaliczone do kategorii pomników. Ponadto w rezerwacie znajdują się gatunki chronione, jak: bluszcz pospolity *Hedera helix*, kopytnik zwyczajny *Asarum europaeum*, marzanka wonna *Galium odoratum* (Inwentaryzacja i waloryzacja... 1995). W analizie walorów wypoczynkowych miejscowości na uwagę zasługują trzy obiekty. Należą do nich latarnia morska w Rozewiu, ze znajdującym się w niej Muzeum Latarnictwa oraz muzeum poświęcone Stefanowi Żeromskiemu. Turzyści jednak najczęściej kierują swoje kroki do obiektów sakralnych: kościoła dwupoziomowego pw. św. Ignacego Loyoli oraz kaplicy z początku 1920 r.

Omawiając walory specjalistyczne nadmorskiej miejscowości, warto zwrócić uwagę na inne elementy, które pozwalają rozwijać zainteresowania turystów. Położenie Jastrzębiej Góry na wysokiej wysoczyźnie sprawia, że istnieją idealne warunki do uprawiania paralotniarstwa. Najczęściej turystów uprawiających ten sport można spotkać na krawędzi klifu. Kolejnym elementem walorów specjalistycznych są wycieczki rowerowe. Istniejące wypożyczalnie umożliwiają wypożyczenie roweru w systemie godzinnym lub dobowym. Trasa wycieczek rowerowych rozpoczyna się od Ośrodka Wczasowego *Admiral*. Szlak rowerowy prowadzi wzdłuż klifu w kierunku zachodnim do Karwi i dalej do Dębek oraz w kierunku wschodnim przez Władysławowo na Hel lub do Pucka. Drugi szlak rowerowy prowadzi z Jastrzębiej Góry częściowo wzdłuż rzeki Czarna Woda do grot wapienno-piaskowcowych, znajdujących się we wsi Mechowo w gminie Puck.

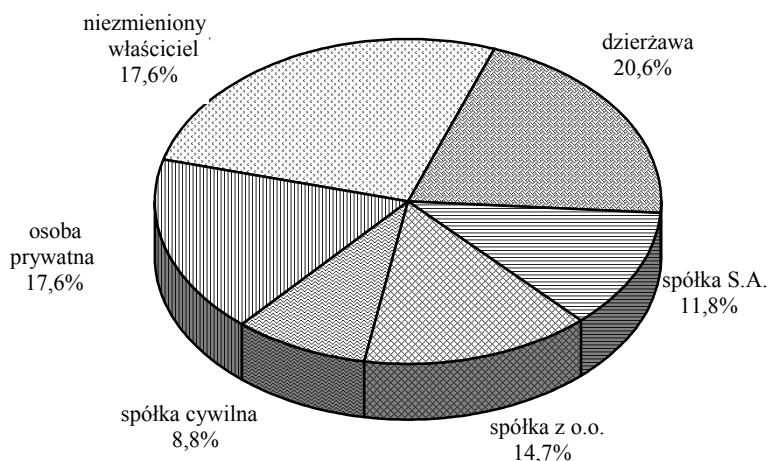
2. Elementy bazy noclegowej, żywieniowej i towarzyszącej w Jastrzębiej Górze

Istotną rolę w kształtowaniu funkcji turystycznej Jastrzębiej Góry odgrywa baza noclegowa. Do jej elementów zalicza się: pola biwakowe i campingowe, kwatery prywatne, pensjonaty, ośrodki wczasowe oraz hotele.

Pola biwakowe wyposażone są w urządzenia, które umożliwiają turystom nocleg w namiotach, przyczepach samochodowych lub w domkach turystycznych, a także przyrządzanie posiłków i parkowanie pojazdów samochodowych. Kemping przy ul. Rozewskiej dysponuje w sezonie 200 stanowiskami. Pole biwakowe jest wydzielonym miejscem na zadrzewionym terenie, nie strzeżonym, lecz oznakowanym i ogrodzonym. Liczba pól namiotowych wzrosła w ostatnich 12 latach z 8 do 17. Łączna liczba stanowisk namiotowych wynosi 413, zaś miejsc noclegowych ok. 1230. Podstawą bazy noclegowej w Jastrzębiej Górze są kwatery prywatne. Zasoby te rozwijają się niezwykle dynamicznie, bowiem mieszkańcy modernizują i przekształcają swoje budynki na mieszkalno-pensjonatowe. Modernizacja ta polega na podnoszeniu standardu pokoi poprzez wyposażanie ich w urządzenia sanitarne oraz wnętrza kuchenne. Często dodatkowym elementem jest tworzenie bazy rekreacyjnej. Wśród urządzeń rekreacyjnych spotyka się coraz częściej bilard, tenis stołowy, solarium, siłownię, sprzęt plażowy czy wypożyczalnię rowerów.

Największe skupisko kwater prywatnych znajduje się w rejonie Jasnego Wybrzeża. Miejscowa ludność dostrzegła korzyści, jakie płyną z usług turystycznych. Liczba pokoi i miejsc noclegowych wzrasta z każdym rokiem, dlatego gestorzy prywatnych kwater przyciągają wczasowiczów nie tylko niezbyt wygórowaną ceną, ale coraz lepszym wyposażeniem pomieszczeń. W ostatnich kilku latach zwraca się większą uwagę nie tylko na standard, ale również otoczenie kwatery, np. ogródek, kącik rekreacyjny (Szczygielski 1992). Prowadzenie takiej działalności gospodarczej jest dla wielu mieszkańców miejscowości głównym źródłem utrzymania.

Częstą formą wypoczynku w Jastrzębiej Górze i wielu innych nadmorskich miejscowościach był pobyt w ośrodkach wczasowych, które stanowiły w przeszłości własność zakładów przemysłowych czy placówek oświatowych. Od lat sześćdziesiątych aż do początku lat dziewięćdziesiątych ośrodki funkcjonowały jako zakładowe, obecnie zaś udostępniane są wszystkim użytkownikom. W ostatnich piętnastu latach zaszły w funkcjonowaniu wielu ośrodków wczasowych istotne zmiany, które dotyczyły form użytkowania, własności oraz lokalizacji siedzib zakładów pracy (Wojciechowska 1998). Z powodu likwidacji i restrukturyzacji wielkich zakładów branży górniczej, hutniczej, budowlanej, metalowej, stoczniowej, kolejowej funkcjonowanie wielu ośrodków zostało ograniczone. Z uzyskanych materiałów wynika, że duża część ośrodków należała do przemysłu metalowego i elektrotechnicznego (po 11,8%), chemicznego (8,8%), różnego typu instytucji: urzędowych (11,8%) i związkowych (8,8%). Niektóre zakłady pracy pozbyły się swoich ośrodków wczasowych poprzez sprzedaż osobom prywatnym lub instytucjom społecznym. Z uzyskanych informacji wynika, że w 2000 r. tylko 26,5% ośrodków funkcjonowało bez zmian, zaś osoby prywatne miały 17,6% obiektów (ryc. 1). Dzierżawą objętych było 20,6% ośrodków wczasowych, przy czym preferuje się dzierżawę na 5 lat, z możliwością wykupienia obiektu przez dzierżawcę.

Ryc. 1. Użytkowanie ośrodków wczasowych w Jastrzębiej Górze w 2000 r.

Na początku lat dziewięćdziesiątych większość ośrodków wczasowych zakładów pracy przystosowano do całorocznego funkcjonowania. Organizują one przez cały rok szkolenia, kursy, konferencje, seminaria dla firm. Do prowadzenia tego typu szkoleń przystosowane są ośrodki: Ministerstwa Sprawiedliwości *Jurysta* i Finansów *Baltyk*, KWP *Cristal* i PZU *Albatros*. Oferują również pobyty weekendowe i świąteczne oraz imprezy okolicznościowe (*Admirał*, *Zew Morza*). Znaczna część tych obiektów przyciąga klientów, proponując możliwość korzystania z gabinetów odnowy biologicznej, gabinetów kosmetycznych i usług fryzjerskich, sal gimnastycznych, fitness, bilardów, solariów, siłowni. W centra rekreacyjne wyposażone są ośrodki: Ministerstwa Finansów *Baltyk*, Fabryki Urządzeń Precyzyjnych *Vis* i PZU *Albatros*, a także Ośrodek Leczenia Nadwagi i Chirurgii Plastycznej *Balt-Tur*.

Istotną rolę w kształtowaniu atrakcyjności turystycznej pełni baza żywieniowa. Podstawowymi zakładami gastronomicznymi są restauracje, jadalnie, bary szybkiej obsługi. Turyści jednak często żywią się we własnym zakresie, dlatego wiele stołówek i jadalni zostało zamkniętych z powodu nierentowności. W 2000 roku restauracje posiadało 6 ośrodków wczasowych. Najczęściej spotykanymi zakładami gastronomicznymi są punkty gastronomiczne – bary, smażalnie, pizzerie, lodziarnie oraz bary szybkiej obsługi. Wszystkie punkty mają charakter wybitnie sezonowy, funkcjonują od końca maja do końca sierpnia. Ważnym elementem urządzeń gastronomicznych są kawiarnie, cukiernie, cocktail-bary. Kawiarnie znajdują się również w obiektach wczasowych – hotelach, pensjonatach, ośrodkach i domach wczasowych (Lijewski i in. 1998).

Właścicielami zakładów gastronomicznych są wyłącznie osoby prywatne, które prowadzą działalność we własnych obiektach lub dzierżawią je od ośrodka wczasowego. Największe skupienie bazy żywieniowej występuje w centrum miejscowości, w obrębie Promenady Światowida, ul. Rozewskiej oraz ul. Droga Rybacka. Istotnym

elementem urządzeń zaplecza gastronomicznego są zakłady produkcyjne: piekarnie, cukiernie, wytwórnie lodów.

Wśród urządzeń turystycznych najważniejsze są kąpieliska. Jastrzębia Góra posiada kąpieliska naturalne nieurządzone i częściowo zagospodarowane. Dwa ośrodki wczasowe dysponują pływalniami krytymi, które wykorzystywane są przez użytkowników innych ośrodków wczasowych oraz sporadycznie przez mieszkańców stałych. Ważnym elementem urządzeń turystycznych są szlaki turystyki pieszej, które prowadzą w najbardziej atrakcyjne miejsca Jastrzębiej Góry. Szlak niebieski wiedzie doliną erozyjną Lisi Jar w kierunku morza, drugi szlak przebiega od latarni morskiej w Rozewiu w kierunku zachodnim. Szlak oznaczony kolorem czarnym jest ścieżką rowerową, która prowadzi do grot w miejscowości Mechowo.

Nieodłącznym elementem bazy turystycznej są urządzenia i obiekty rekreacyjno-sportowe, z których korzystają zarówno turyści, jak i mieszkańcy miejscowości. Można tutaj zaliczyć: parki, ścieżki spacerowe, ogródki jordanowskie, boiska sportowe. Obiekty ogólnodostępne zlokalizowane są przy Promenadzie Światowida: plac zabaw dla dzieci, dwie ścianki wspinaczkowe oraz zespół rozrywkowy *Lunapark*. Dużym zainteresowaniem, szczególnie młodzieży, cieszą się salony gier oraz dyskoteki *Ara*, *Bahama*. W sezonie letnim funkcjonują: wypożyczalnia sprzętu plażowego (leżaki, parawany), sprzętu windsurfingowego oraz trzy wypożyczalnie rowerów.

Organizacją turystyki zajmują się biura i informacje turystyczne:

- Agencja Promocji SA, Biuro Zakwaterowań Filia, ul. Promenada Światowida,
- Biuro Turystyczne *Anmar*, ul. Rozewska,
- Informacja Turystyczna przy Towarzystwie Miłośników Jastrzębiej Góry, ul. Królewska.

3. Ocena ruchu turystycznego w Jastrzębiej Górze

Jednym ze sposobów obserwacji zjawisk turystycznych są metody ankietowo-sondazowe. Badania ankietowe, które przeprowadzono w Jastrzębiej Górze wśród losowo wybranych turystów, pozwoliły poznać typy ich zachowań oraz opinie. Pytania ankietowe podzielono na trzy grupy. Pierwsza dotyczyła charakterystyki wypoczynku turystów (cel, czas wypoczynku, sposób dojazdu, rodzaj noclegu, wyżywienia, typy zachowań rekreacyjnych).

Ankietowani przyjeżdżali do miejscowości głównie w celach turystyczno-wypoczynkowych (82,6%). Mniej popularne odpowiedzi wskazywały na przyczyny zdrowotne (7,2%), odwiedzanie krewnych lub znajomych (3,0 %) oraz cel służbowy (1,3%) i zarobkowy (5,9%). Połowa turystów przyjechała do tej miejscowości po raz pierwszy, a powyżej pięciu razy odwiedziło ją 34,8% respondentów. Turyści przyjeżdżający do Jastrzębiej Góry to najczęściej osoby ze swoimi rodzinami (49,6%), natomiast około 37% respondentów wybiera wypoczynek indywidualny, a 13,4% grupowy bądź kolonijny. Z przeprowadzonych badań wynika, że najczęściej jest to pobyt kilkudniowy (95,8%), ale długość pobytu wczasowiczów wahała się od 5 do

14 dni. Niewielu turystów pojawiło się w Jastrzębiej Górze na kilka godzin przejazdem bądź by odwiedzić znajomych, czy rodzinę (4,2%).

W prezentowanych badaniach zwrócono uwagę na wybór zakwaterowania przez turystów. Najpopularniejszy jest wypoczynek w kwaterach prywatnych (37,2%), pensjonatach (26,4%) i ośrodkach czasowych (12,6%). Wynika to z umiarkowanej ceny, odpowiedniego wyposażenia pokoju, możliwości dostępu do kuchni lub korzystania z jadalni, istnienia ogródka rekreacyjnego, grilla, miejsc parkingowych. Natomiast ludzie młodzi (w wieku 15-24 lat) wybierali najczęściej jako miejsce zakwaterowania pola namiotowe (11%), które są najtańszym, choć nie najwygodniejszym sposobem pobytu.

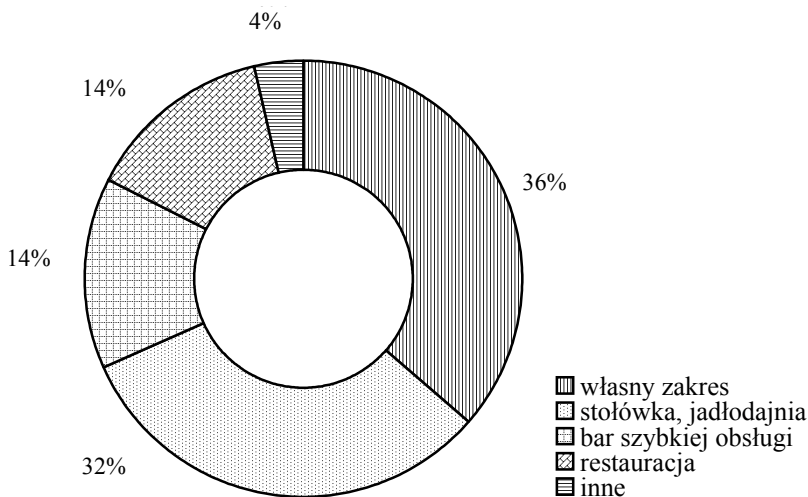
Warto zwrócić uwagę na typy preferowanego wypoczynku turystów. Z badań wynika, że najczęściej jest to plażowanie (35%), następnie spacer po Jastrzębiej Górze (26,8%, preferowane przez rodziny z dziećmi i osoby starsze) oraz rozrywka (16,3%, odpowiedź wybierana przez ludzi młodych). Pozostałe typy wypoczynku, wśród których znalazły się wycieczki rowerowe, samochodowe, uprawianie sportów, solaria, loty widokowe i jeździectwo konne nie przekraczały 5% odpowiedzi. Taki niski wskaźnik spowodowany jest głównie ceną.

Na pytanie dotyczące sposobu przyjazdu do Jastrzębiej Góry aż 53,2% respondentów stwierdziło, że korzystało z samochodu. Po ok. 20% przyjechało PKP oraz PKS, zaś rowerem (motorem) i autostopem odpowiednio: 0,3% i 1,2%. Z komunikacji publicznej korzystali najczęściej ludzie młodzi (młodzież ucząca się i studenci) oraz emeryci. Mimo komfortu, jaki stwarza ruch samochodowy, szybki rozwój motoryzacji powoduje wiele niedogodności w miejscowościach nadmorskich, położonych w Nadmorskim Parku Krajobrazowym. Ulice i parkingi są niedostosowane do tak znacznego ruchu komunikacyjnego. Ujemnym efektem ruchu samochodowego na omawianym obszarze jest hałas i duże zanieczyszczenie środowiska.

Kolejnym elementem ruchu turystycznego jest baza żywieniowa. Na pytanie dotyczące wyboru bazy żywieniowej odpowiadano: „we własnym zakresie” (36%). Nieco mniej turystów korzystało ze stołówki i jadalni (32%) oraz barów szybkiej obsługi i restauracji (po około 14%). Zmienia się zatem model żywienia turystów – rezygnują oni z posiłków w stołówkach i jadalniach na rzecz żywienia we własnym zakresie, korzystając z piekarni, sklepów spożywczych oraz najróżniejszych barów i smażalni. Liczne punkty gastronomiczne umożliwiają szeroki wybór menu o każdej porze dnia. Wyżywienie we własnym zakresie umożliwia turystom wyjazdy do Trójmiasta i okolic oraz dłuższe przebywanie na plaży, bowiem nie są oni uzależnieni od stałych godzin spożywania posiłków w stołówkach (ryc. 2).

Druga grupa pytań dotyczyła motywów przyjazdu do Jastrzębiej Góry i opinii o tej miejscowości. Najczęściej przyjeżdżano z polecenia znajomych (45,2%) lub był to wybór przypadkowy dzięki reklamom w mediach (39,4%), a tylko w 15,4% zdecydowały tradycje rodzinne (przyjazdy rodziców).

Pytania dotyczące atrakcyjności turystycznej podzielono na dwie grupy: co decyduje o atrakcyjności oraz jakie elementy ją ograniczają. Ponad 68% odpowiedzi sugerowało, że są to walory przyrodnicze, położenie nad morzem, rolę drugoplanową odgrywało np. zagospodarowanie turystyczne (12%), pobyt wielu turystów (9%).

Ryc. 2. Rodzaje bazy żywieniowej wybieranej przez turystów

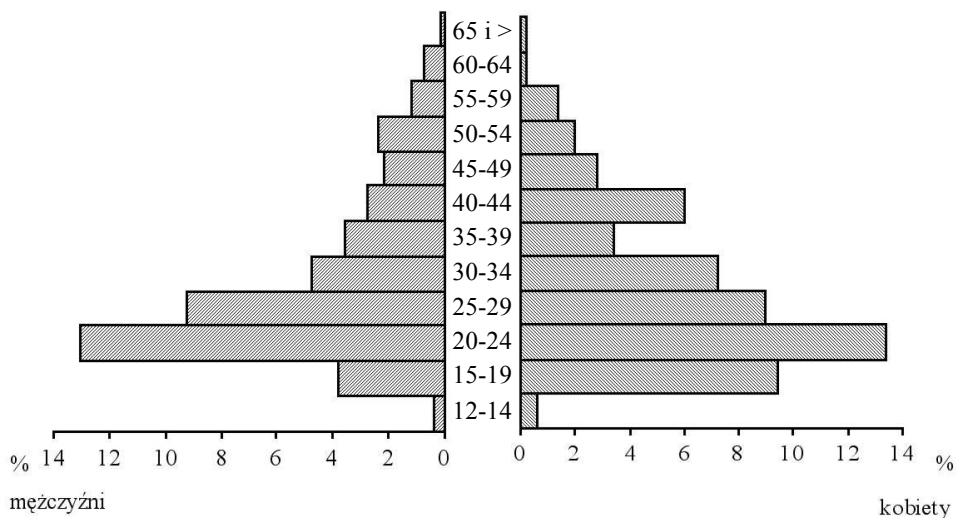
Atrakcyjność Jastrzębiej Góry ogranicza według aż 43% turystów „zbyt wąska i kamienista plaża”, a także zaśmieszenie miejscowości (17,8%).

Do trzeciej grupy pytań zaliczono informacje demograficzne. Wśród ankietowanych turystów dominowały kobiety (55,6%). Należy podkreślić, że w wypełnianiu kwestionariusza ankietowego nie uczestniczyły dzieci poniżej 12 roku życia. Miało to związek z problematyką niektórych pytań. Najwięcej respondentów to osoby między 20 a 24 rokiem życia (26,4% ogółu badanych, 13,4% kobiet i 13,0% mężczyzn) oraz między 25 a 29 (18,2% ogółem, 9,2% mężczyzn, 9% kobiet). W pozostałych grupach wiekowych liczba kobiet i mężczyzn była wyrównana, z wyjątkiem przedziału wiekowego 30-34 i 40-44 lat (odpowiednio 7,2% i 6,0% kobiet oraz 4,8% i 2,8% mężczyzn). Najmniejszą liczbę ankietowanych zanotowano w przedziałach wiekowych 60-64, 65 i więcej lat oraz 12-14 lat (ryc. 3).

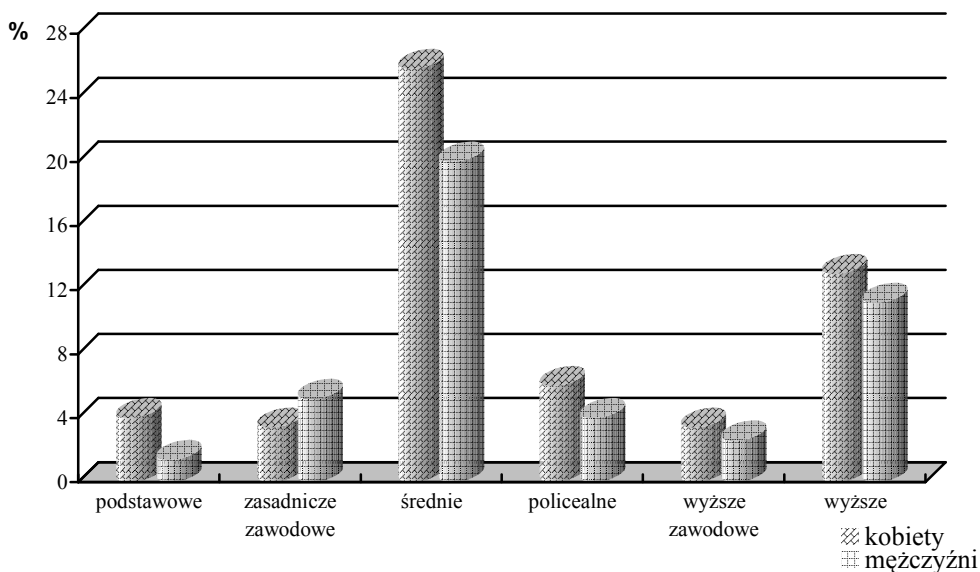
Przeprowadzone badania ankietowe wskazują, że w Jastrzębiej Górze wypoczywają głównie osoby młode, w przedziałach wieku 15-19, 20-24 oraz 25-29 lat. Można to tłumaczyć ofertą rozrywek, jakie przyciągają szczególnie ludzi młodych (koncerty, dyskoteki, bary, puby). Pewien wpływ na niewielką liczbę osób powyżej 45 lat ma położenie Jastrzębiej Góry na wysokim klifie, bowiem wejście z plaży jest męczące dla osób starszych i chorych na serce.

Interesujące są także wyniki badań wykształcenia osób wypoczywających w Jastrzębiej Górze. Najmniej spośród wszystkich ankietowanych było respondentów z wykształceniem podstawowym (1,4% mężczyzn i 4% kobiet). Najliczniejszą grupę stanowiły osoby z wykształceniem średnim – 45,8% ankietowanych (25,8% kobiet i 20,0% mężczyzn). Pełne wykształcenie wyższe miało aż 24,2% turystów (13% kobiet i 11,2% mężczyzn – ryc. 4). Należy przypuszczać, że osoby z wyższym wykształceniem mają większe możliwości znalezienia dobrze płatnej pracy, więc ich

możliwości finansowe pozwalają na wypoczynek w miejscowościach letniskowych po całorocznej pracy. Ze struktury wykształcenia respondentów wynika, że kobiety są lepiej wykształcone od mężczyzn. Można też sądzić, że kobiety częściej przyjeżdżają z dziećmi na wypoczynek, podczas gdy mężczyźni poświęcają się pracy.

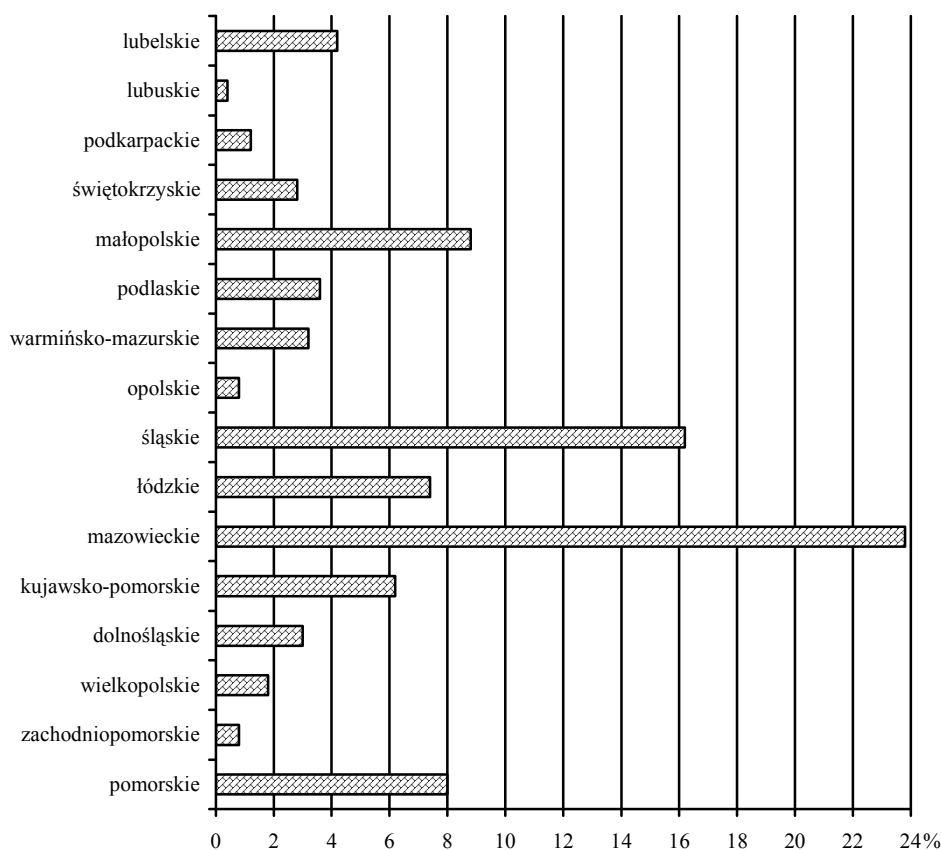

Ryc. 3. Struktura wieku respondentów

Ryc. 4. Wykształcenie respondentów

Migracje turystów można rozpatrywać w aspekcie: miejsca ich pochodzenia, miejsca wyjazdu na wypoczynek i liczby dni pobytu. Do Jastrzębiej Góry przyjeżdżano z różnych wielkościowo miast i wsi. Jako materiał badawczy w celu określenia formy migracji turystycznych posłużyły kwestionariusze ankietowe, rejestracje samochodów, dane turystów, którym zostały udzielone porady lekarskie w przychodni rejonowej. Na podstawie kwestionariuszy ankietowych obliczono, że najwięcej turystów przybyło z województwa mazowieckiego (23,8% – ryc. 5). Wpływ na to miały następujące czynniki: stosunkowo nieduża odległość (ok. 400 km), bezpośrednie 5-krotne w ciągu doby połączenia kolejowe Warszawa-Władysławowo, bezpośrednie połączenie autobusowe Warszawa-Władysławowo, bardzo dobre połączenie autobusowe Jastrzębiej Góry z Władysławowem, tło historyczne – większość przybywającej do Jastrzębiej Góry w latach dwudziestych i trzydziestych ubiegłego stulecia ludności pochodziła z województwa warszawskiego.

Ryc. 5. Stałe miejsce zamieszkania (województwo) ankietowanych

Sporo turystów przyjechało również z regionu śląskiego – około 16,0% ogólnej ich liczby. Przyciągnęły ich głównie tradycje rodzinne i przyzwyczajenie, gdyż w Jastrzębiej Górze do lat dziewięćdziesiątych funkcjonowało wiele zakładowych ośrodków wczasowych związanych z przemysłem górniczym, hutniczym lub włókienniczym, a wypoczywali w nich rodzice lub dziadkowie obecnych turystów.

Do Jastrzębiej Góry przybyła także znaczna liczba turystów z województw małopolskiego (8,8%), pomorskiego (8%) i łódzkiego (7,4%). Przyjeżdżają nie tylko z wielkich aglomeracji, ale także z małych miasteczek i wsi, jak na przykład: Pomiechówek, Cikowice, Brzeszcze, Jowiszowice, Stanowice.

Jedną z ważniejszych metod ustalenia pochodzenia turystów – oprócz ankiet – jest spisywanie rejestracji samochodowych. Badania te przeprowadzono 3-krotnie, w końcu każdego miesiąca letniego: 30 czerwca, 30 lipca i 27 sierpnia. Najwięcej samochodów zanotowano z rejestracją gdańską. Wynika to z faktu, iż były spisywane rejestracje wszystkich samochodów, również należących do mieszkańców Jastrzębiej Góry i gminy Władysławowo oraz do właścicieli punktów usługowych i gastronomicznych, na stałe zamieszkujących województwo pomorskie. Dnia 30.06.2000 r. najwięcej samochodów spisano z rejestracjami woj. gdańskiego – 202 oraz warszawskiego – 108 i katowickiego – 92. Podobnie było 30.07.2000 r. Wówczas również najwięcej samochodów pochodziło z województw gdańskiego (727), warszawskiego (621) i katowickiego (468). Odmienne były wyniki badań z 27.08.2000 r. Najwięcej samochodów znów miało rejestrację województwa gdańskiego (239), ale 127 województwa katowickiego i 94 warszawskiego.

Do metod bezpośrednich badania funkcji turystycznej Jastrzębiej Góry należy liczenie turystów korzystających z plaży. Badania takie przeprowadzono 30 lipca w godz. 12.00-14.00 na odcinku od zejścia na plażę w Lisim Jarze na wysokości OW *Jurysta* do zejścia za OW *Bałtyk*. Liczba turystów w tym słonecznym dniu wynosiła ponad 8300. Najwięcej plażowiczów zanotowano na odcinku od OW *Bałtyk* w kierunku zachodnim – około 3380 osób. Ma to związek z litologią plaży, która jest tutaj piaszczysta oraz jej szerokością powyżej 20 m. Ponadto na tym odcinku plaży znajduje się kąpielisko strzeżone oraz zjeżdżalnia wodna. Najmniejszą liczbę plażowiczów (około 650 osób) zanotowano od zejścia plażowego za przystankiem PKS przy ul. Wesołej w kierunku wschodnim. Plaża ma tutaj niewielką szerokość – poniżej 7 m oraz jest kamienista. Na plaży przebywało średnio 0,25 osoby/m².

Metodą badania rejestrowanego ruchu turystycznego i jednocześnie pochodzenia turystów jest ich spis na podstawie książek meldunkowych. W analizowanym okresie (rok 2000) przeważały osoby z województwa mazowieckiego – było ich ponad 800. Licznie odwiedzali Jastrzębią Górę również mieszkańcy województw śląskiego i pomorskiego. Najmniej ich natomiast pochodziło z województw leżących przy granicy wschodniej (podkarpackiego, lubelskiego, podlaskiego) oraz zachodniej (zachodniopomorskiego i lubuskiego). Wynika to z odległości od miejsc zamieszkania (w woj. zachodniopomorskim i lubuskim turyści wybierają Świnoujście czy Międzyzdroje, zaś we wschodnich – Mazury).

Jedną z bezpośrednich informacji o pochodzeniu turystów mogą być zestawienia osób korzystających z poradni lekarskiej w przychodni. Wyniki tych badań są podobne do wyników ankiet. Najwięcej osób zarejestrowano do przychodni lekarskiej

z województwa mazowieckiego, następnie śląskiego i małopolskiego. Dane dotyczące miejsca zamieszkania pacjenta spisywane w przychodni były niezbędne do rozliczeń z kasami chorych.

4. Uwagi końcowe

Funkcja turystyczna i wypoczynkowa Jastrzębiej Góry związana jest z wykorzystaniem warunków naturalnych środowiska geograficznego. Koncentracja obiektów turystycznych i usługowych podyktowana została względami historycznymi oraz położeniem, bowiem początek rozwoju przypada na lata dwudzieste ubiegłego stulecia. Funkcja turystyczna w miejscowości stała się z biegiem lat funkcją podstawową.

Stagnacja rozwoju spowodowała jednak przerost bazy noclegowej nad infrastrukturą społeczną, komunalną i zagospodarowaniem terenu w ogólnodostępne urządzenia kulturalne, rozrywkowe, handlowe i rekreacyjne. Zwiększająca się liczba turystów i proces dewastacji środowiska (osuwanie się klifu, zmniejszanie szerokości plaży) spowodowały powstanie „siec” noclegowej w miejscowościach przyległych do Jastrzębiej Góry, pełniących dotychczas funkcję rolniczą i rybacką, jak Karwia i Ostrowo. Miejscowości te stały się konkurencyjne ze względu na znaczną liczbę miejsc noclegowych oraz szeroką plażę, położoną na wydmowym brzegu o wysokości nie przekraczającej 3 m n.p.m. Plaża jest zatem głównym atutem, przyciągającym rodziny z małymi dziećmi oraz osoby starsze.

Specyficzne położenie Jastrzębiej Góry nad Morzem Bałtyckim, na wysokim, klifowym wybrzeżu sprawia, że miejscowość przystosowana jest głównie do wypoczynku letniego, biernego (plażowania). Słabe wyposażenie w urządzenia turystyczne oraz niezadowolający rozwój infrastruktury są wynikiem minimalnego nakładu środków inwestycyjnych. Trzydzieści lat przynależności Jastrzębiej Góry do gminy Władysławowo doprowadziło do dewastacji i zaniedbań infrastruktury komunalnej, takich jak: brak chodników, utwardzonych dróg lokalnych, parkingów, zejść na plażę. Walory turystyczne Jastrzębiej Góry powinny wykorzystać i podkreślić następujące elementy planowanej aktywizacji miejscowości: poszerzenie plaży (sztuczne zasilenie piaskiem czerpanym przez pogłębiarki z dna morskiego), zagospodarowanie parku nadmorskiego w postaci ogrodu botanicznego oraz wytyczenie ścieżek spacerowych i rowerowych. Rozwój turystyki mogłyby umożliwić: rozbudowanie bazy surfingowej – wypożyczalni sprzętu pływającego, zbudowanie muszli (sceny) koncertowej w naturalnej formie geomorfologicznej (wąwóz), a także obiektów kulturalno-rozrywkowych, takich jak: kino, muzeum przyrodnicze bądź folklorystyczne, stadion, boiska do gier zespołowych, place zabaw. Niezbędnym elementem jest wyposażenie miejscowości w infrastrukturę drogową: utwardzone drogi lokalne, chodniki, całodobowe, strzeżone parkingi oraz wydzielenie ulic jednokierunkowych (ul. Wesoła, Topolowa, Klonowa), zamknięcie dla ruchu kołowego górnego odcinka ul. Droga Rybacka i wykorzystanie go jako pasażu handlowo-usługowego. Niezbędne są też wygodne schody na plażę. Atrakcją turystyczną byłoby uruchomienie windy plażowej, na wzór przedwojennego „Światowida” (lub wyciągu krzeselkowego),

wykorzystanie ujścia Czarnej Wody jako basenu portowego dla małych jednostek pływających oraz upamiętnienia Jastrzębiej Góry jako miejscowości najdalej wysuniętej na północ.

Funkcjonowanie i rozwój Jastrzębiej Góry od samego początku jej istnienia opierały się głównie na działalności turystycznej. Jest ona cennym, często jedynym źródłem dochodów mieszkańców miejscowości i jednym z ważniejszych źródeł finansów gminy miejskiej Władysławowo.

Literatura

- Augustowski B., 1984, Pobrzeże Pomorskie. Wrocław
- Bartoszewicz W., 1993, Turystyka a życie społeczne w miejscowościach turystycznych. Problemy Turystyki 2
- Bartoszewicz W., Łaciak J., 1991, Przemiany społeczności lokalnych pod wpływem turystyki. Problemy Turystyki 1/2
- Inwentaryzacja i waloryzacja miasta Władysławowa, 1995. Biuro Dokumentacji i Ochrony Wybrzeża. Gdańsk
- Jackowski A., Warszyńska J., 1978, Podstawy geografii turystyki. Warszawa
- Janczak B., 1994, Funkcja turystyczno-wypoczynkowa Międzyzdroj. Turyzm z. 2, t. 4
- Jankowski W., 2001, Rezerwy przyrody Nadmorskiego Parku Krajobrazowego. Władysławowo
- Kondracki J., 1998, Geografia regionalna Polski. Warszawa
- Kowalczyk A., 2000, Geografia turystyki. Warszawa
- Krzyszowska-Kastrowicka A., 1997, Geoekologia turystyki i wypoczynku. Warszawa
- Lijewski T., Mikułowski B., Wyrzykowski J., 1998, Geografia turystyki Polski. Warszawa
- Liszewski S., 1998, Funkcja osadnictwa nadmorskiego w świetle analizy ruchu turystycznego. Przykład Mierzei Helskiej. Acta Universitatis Lodzianis, Turyzm 4
- Mateczak A., 1987, Próba określenia funkcji wypoczynkowej osiedli podmiejskich na przykładzie Kolumny. Acta Universitatis Lodzianis, Turyzm 3
- Rogalewski O., 1974, Zagospodarowanie turystyczne. Warszawa
- Rydz E., Jażewicz I., 1999, Funkcja turystyczna małych miast Pomorza Środkowego. Słupskie Prace Matematyczno-Przyrodnicze 12 c
- Sikora A., 1978, Osobliwości i zabytki województwa gdańskiego. Gdańsk
- Szczygielski J., 1992, Prywatne kwatery turystyczne w okresie przechodzenia do gospodarki rynkowej. Problemy Turystyki 1
- Szwichtenberg A., 1990, Kilka uwag dotyczących obecnego i przyszłego modelu turystyki w strefie nadmorskiej. Problemy Turystyki 1-2
- Wiluś R., 1998, Rozwój przestrzenny, morfologia i fizjonomia osiedla letniskowego Jastrzębia Góra. Acta Universitatis Lodzianis, Turyzm 4
- Wojciechowska J., 1998, Kolonizacja terenów nadpolicznych. Łódź